

Independența energetică vs. securitate energetică

Vasile Iuga

În dezbaterea publică din România pe tema energiei se vehiculează deseori doi termeni aparent interșanjabili – securitate și independență energetică. Cele două concepte sunt însă diferite, iar înțelegerea diferențelor este foarte importantă.

Independența energetică presupune asigurarea necesarului de energie din surse proprii – potențial autarhic. În schimb, securitatea energetică este un concept mult mai complex. Aceasta se referă la asigurarea aprovizionării cu energie în cantități suficiente, la prețuri accesibile, în mod eficient și sustenabil. Independența energetică poate contribui la securitatea energetică.

Pentru a explica conceptul de securitate energetică, unul dintre cele mai bune puncte de plecare ar putea fi studiile lui Daniel Yergin, un reputat expert în domeniu. Yergin arată¹ că pentru a-și asigura securitatea energetică, statele trebuie să respecte patru principii fundamentale: diversificarea surselor de aprovizionare; menținerea unei marje de siguranță – însemnând capacități de producție suplimentare și rezerve care pot fi accesate în situații de urgență; interconectarea rețelelor energetice – autarhia nefiind o soluție viabilă și, nu în ultimul rând, necesitatea informației de calitate despre modul de funcționare a piețelor de energie, care să prevină apariția panicii în situații de criză.

Conceptul de securitate energetică, introdus de Churchill în ajunul primului război mondial, se referea inițial doar la aprovizionarea cu petrol. În prezent acesta a fost extins la toate tipurile de resurse și ansamblul sistemului energetic global. De

¹ Daniel Yergin, *Ensuring Energy Security*, Foreign Affairs, March/April 2006;

asemenea, dacă inițial independența energetică era o preocupare la nivelul fiecărui stat național, conceptul de securitate energetică a căpătat în timp valențe globale recunoscându-se interdependența tot mai ridicată a sistemelor energetice.

Responsabilitatea protejării sistemului energetic nu mai poate fi lăsată exclusiv în seama statelor sau doar a mediului privat. Este nevoie de conlucrarea dintre acestea pentru a asigura stabilitatea sistemului, în beneficiul tuturor participanților pe piața energiei. Există evident un preț al securității energetice care se reflectă atât în prețul resurselor, dar și în cheltuielile pentru apărare și ordine publică. Și aceste costuri trebuie împărțite între sectorul public și cel privat.

Funcționarea eficientă a piețelor de energie este în sine un factor de securitate energetică. Este nevoie de piețe libere, lichide, stabile și flexibile, capabile să absoarbă rapid șocurile excesului de cerere sau deficitului de ofertă, în condiții mai bune decât ar face-o un sistem închis și controlat.

Cum arată prin lentila definiției securității energetice date de Yergin, situația la nivel european și în România?

În prezent, Uniunea Europeană importă peste jumătate din cantitatea de energie pe care o consumă, o parte importantă din aceasta din Rusia la prețuri considerate ridicate. Liderii europeni sunt conștienți de faptul că Europa riscă să rămână singurul continent masiv dependent de importuri energetice, fapt ce împovărează atât consumatorii casnici, cât și pe cei industriali, afectând competitivitatea economică a statelor membre. Costurile cu energia s-ar putea să reprezinte ultimul cui în sicriul competitivității Europei, pe lângă modelul social nesustenabil și politica de austeritate.

De aceea, securitatea energetică a devenit recent un subiect cheie și pe agenda Uniunii Europene. La Consiliul European din mai 2013, șefii de stat și de guverne au trasat patru obiective fundamentale ale politicilor energetice comunitare: definitivarea pieței interne europene de energie; îmbunătățirea eficienței energetice; investițiile în dezvoltarea infrastructurii energetice și diversificarea surselor de aprovizionare cu energie, inclusiv prin folosirea resurselor autohtone.

La nivel comunitar se va pune accent pe diversificarea surselor de aprovizionare cu energie, atât prin realizarea de gazoducte transnaționale și terminale pentru importul de gaz natural lichefiat, cât și prin valorificarea potențialului propriu de rezerve neconvenționale și a dezvoltării energiei regenerabile.

Se observă deci că Uniunea Europeană urmează strategia conturată de Yergin pentru asigurarea securității energetice.

Trecând la România, țara noastră pare să aibă o poziție privilegiată din punct de vedere energetic. România își asigură în prezent în proporție de 76% necesarul de energie din producția internă, mult peste media europeană. De asemenea, beneficiază de un mix energetic echilibrat și divers și de o pondere considerabilă a energiei regenerabile.

Menținerea unei dependențe reduse de importurile energetice necesită însă investiții masive în mai multe domenii. Rezervele cunoscute de hidrocarburi se estimează că se vor epuiza în următorii 10-15 ani, luând în calcul actualul ritm de exploatare. Înlocuirea acestor rezerve presupune investiții în explorarea de noi perimetre și creșterea gradului de recuperare a zăcămintelor mature. Desigur, speranțele se leagă de punerea în exploatare a rezervelor de gaze de mare adâncime din Marea Neagră sau a gazelor de șist. Însă acestea vor intra în producție în varianta cea mai optimistă abia după 2020, iar rezervele exploatabile comercial ale acestor zăcămintele sunt încă incerte.

România are de asemenea nevoie de investiții semnificative în infrastructura de transport și în realizarea de interconectări cu rețelele energetice ale statelor vecine. Sunt două obiective critice din acest punct de vedere: identificarea unei modalități de diversificare a importurilor de gaze naturale pentru a evita dependența de un singur furnizor extern; și realizarea interconectării cu Turcia, unul dintre marii consumatori regionali de energie electrică, al cărei consum se estimează că va crește în perioada următoare și care poate fi folosită drept deșeu în perioadele de producție de energie excedentară.

Nu în ultimul rând, investițiile trebuie să vizeze îmbunătățirea eficienței energetice și reducerea consumului, având în vedere faptul că țara este pe unul dintre ultimele locuri din Europa în ceea ce privește eficiența energetică, măsurată drept consumul de energie pentru fiecare unitate de PIB.

Până în prezent, accentul a fost pus pe dezvoltarea capacităților de producție. Este necesară elaborarea unei strategii energetice orientată către piață, respectiv către piața europeană. De asemenea, trebuie înțeles că securitatea energetică a României este strâns legată de cea a altor state și că piața energetică trebuie să aibă complementaritate la nivel regional, atât în ceea ce privește resursele și aprovizionarea, cât și în ceea ce privește consumul.

Un pas important în direcția conturării unor obiective strategice în vederea asigurării securității energetice a țării a fost adoptarea în mai 2013 a Pactului pentru Energie de către reprezentanți ai mediului academic, mediului de afaceri și ai autorităților publice. Acesta vizează întărirea securității energetice și încurajarea producției autohtone prin exploatarea eficientă a zăcămintelor convenționale și neconvenționale. Documentul recomandă menținerea mixului energetic diversificat, însă propune reconfigurarea acestuia luând în calcul modificarea structurii de consum de energie, reglementările europene privind emisiile de dioxid de carbon, epuizarea rezervelor de hidrocarburi în condițiile utilizării tehnologiilor clasice și nevoia de echilibrare a surselor intermitente, așa cum sunt capacitățile de energie regenerabilă.

De asemenea, Pactul prevede creșterea eficienței energetice prin rețehnologizarea infrastructurii de producție, transport și consum, inclusiv prin valorificarea fondurilor europene disponibile pentru aceste proiecte. Se recomandă de asemenea investițiile în energia regenerabilă, ca cea mai bună modalitate de a reduce impactul de mediu al industriei energetice.

Pactul solicită și menținerea unui cadru legislativ, fiscal și de reglementare stabil și predictibil, care să stimuleze investițiile din domeniu. Măsurile fiscale, luate după o consultare transparentă, ar trebui să păstreze un echilibru între motivarea investitorilor și distribuirea socială a beneficiilor generate de sectorul energetic.

Nu în ultimul rând, Pactul pentru Energie susține creșterea rolului României pe piața energetică europeană, pentru a-și putea realiza vocația de hub energetic regional. Astfel, semnatarii pactului recomandă însușirea de către România a principiilor politicii energetice comune, liberalizarea piețelor de energie, interconectarea transfrontalieră a rețelelor, dezvoltarea mecanismelor de piață și promovarea platformelor bursiere de gaze și electricitate.

În elaborarea strategiei energetice ar trebui avut în vedere Pactul pentru energie care, prin direcțiile prioritare de acțiune pe care le presupune, este și el consonant cu deciziile adoptate de Uniunea Europeană și cu principiile enunțat de Yergin.

Direcția este clară. Provocarea este implementarea. Sport la care trebuie să recunoaștem că nu excelăm! Este nevoie de consens în privința politicilor energetice și a implementării strategiei pe parcursul mai multor cicluri electorale

Așa cum spunea Nelson Mandela, lucrurile mari par întotdeauna imposibile până când sunt realizate. Deci, ar trebui ca strategia energetică să nu rămână un document pe care să se aștearnă praful, ci să reprezinte cadrul în care va fi construită legislația în domeniu, va fi concepută politica fiscală și vor fi canalizate investițiile.

Vasile Iuga este membru al consiliului consultativ al Energy Policy Group,
Country Managing Partner al PwC România și Managing Partner al PwC pentru
Europa de Sud-Est

Copyright © 2014 Energy Policy Group

Str. Buzești 75-77, 011013 București, Romania

www.enpg.ro

office@enpg.ro